

In het kader van de jaarlijkse vleermuiswintertellingen van de Zoogdiervereniging en het Centraal Bureau voor de Statistiek inventariseren leden van de Sûchbistenwurkgroep van de Fryske Feriening foar Fjildbiology, overwinterende vleermuizen in verschillende winterverblijven in Fryslân. Maar er overwintert meer in deze objecten dan vleermuizen alleen. De afgelopen drie telseizoenen is er in vijf objecten ook gericht naar overwinterende amfibieën en vlinders gekeken.

Grote diversiteit aan objecten

De objecten, die jaarlijks op vleermuizen worden geïnventariseerd zijn zeer divers. In totaal kent Fryslân vijftien officiële, door de Zoogdiervereniging als zodanig geregistreerde, vleermuiswinterobjecten, die verspreid over de provincie liggen. Deze variëren van vleermuiskasten en holle bomen tot kerken, en van legerbunkers tot speciaal voor vleermuizen aangelegde kelders. Vooral die kelders zijn hele verschillende objecten. Denk bijvoorbeeld aan ijskelders, diep gelegen legerbunkers of speciaal voor vleermuizen aangelegde winterverblijven. Het zijn juist deze, vaak vochtige maar vorstvrije ruimten, waar ook overwinterende amfibieën worden aangetroffen. In de afgelopen drie telseizoenen (2007-2009) zijn in vijf winterverblijven (die hieronder worden besproken) vier soorten amfibieën in wisselende aantallen, variërend van een enkel exemplaar tot honderden exemplaren. De aangetroffen soorten zijn Gewone pad *Bufo bufo*, Bruine kikker *Rana temporaria*, Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris* en Kamsalamander *Triturus cristatus*.

Kunstgrot Opeinde

Het vleermuiswinterverblijf in Opeinde is in 1995 aangelegd en wordt sinds 1997 geïnventariseerd. Het winterverblijf heeft een basis van rechtop geplaatste duikerelementen, die een stukje onder het maaiveld zijn geplaatst tot op grondwater-niveau. Het winterverblijf is geïntegreerd in de zandwal die achter een oeverzwaluw-wand ligt.

In het verleden is een enkele keer gekeken naar de amfibieën in dit winterverblijf. Sinds de wintertelling van januari 2007 worden de amfibieën actief meegenomen in de wintertellingen.

In de kunstgrot staan circa veertig stapeltjes van ieder twaalf dakpannen. Per inventarisatie worden zes tot twaalf stapeltjes verzet om te zien of er ook amfibieën aanwezig zijn. Gemiddeld worden tussen deze stapeltjes dakpannen ongeveer vijf Kleine watersalamanders per stapeltje aangetroffen. Naar schatting brengen tussen alle stapeltjes dakpannen jaarlijks 80-200 Kleine watersalamanders de winter door. Daarnaast worden er per telseizoen ongeveer 5-25 Kleine watersalamanders aangetroffen in

de spleten tussen de duikerelementen, die de basis vormen van de kunstgrot.

Ook de Gewone pad wordt, in wisselende aantallen, in de geïnspecteerde stapeltjes dakpannen aangetroffen. In 2009 ging het om zeven juveniele exemplaren, tegen drie in 2007 en één in 2008. Naar schatting overwinteren er jaarlijks ongeveer 10-20 Gewone padden in dit winterverblijf.

Een soort die in 2009 voor het eerst werd aangetroffen als overwinteraar is de Bruine kikker. Er werd één bijna volwassen exemplaar aangetroffen tussen de dakpannen. Naar schatting overwinteren er maximaal tien Bruine kikkers in dit winterverblijf.

Gewone pad

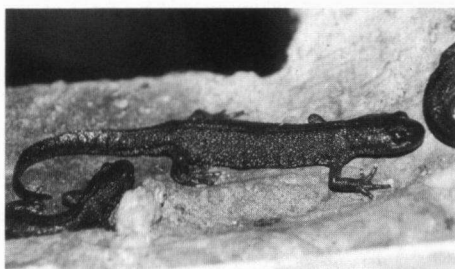
foto Teddy Dolstra

Bruine kikker, foto Teddy Dolstra

Kleine watersalamander in winterverblijf Steggerda, foto Teddy Dolstra

Kamsalamanders in pomputtje kelder Steggerda, foto Teddy Dolstra

Totaal aan overwinterende amfibieën in kelder te Steggerda in de winter 2007/2008, foto Teddy Dolstra

Jonge Bruine kikkers in ijskelder te Veenklooster, foto Teddy Dolstra

Vliegbasis Leeuwarden

Sinds 2001 worden de bunkers op de vliegbasis Leeuwarden geïnventariseerd op vleermuizen. Tijdens deze inventarisaties zijn alleen in 2007 amfibieën aangetroffen in een bunker. Het betrof twee volwassen Gewone padden, die overwinterden in een waterhoudende kabelgoot in een communicatiebunker.

Winterverblijf Steggerda

In het kader van het 'Kamsalamander-project 2007', dat is uitgevoerd door Landschapsbeheer Friesland, zijn enkele poelen aangelegd in de omgeving van Steggerda. Bij één van deze poelen, aan de Zuiderweg, was voldoende ruimte aanwezig om ook een klein winterverblijf aan te leggen. De aanleg van dit winterverblijf is in het voorjaar van 2008 afgerond. Tijdens een bezoek aan dit winterverblijf in juli 2008 bleek een Bruine kikker hier een koel en vochtig heenkomen te hebben gevonden. In januari 2009 werd tussen de stapels dakpannen, die ook hier zijn neergelegd voor de amfibieën, een overwinterende Kleine watersalamander gevonden.

Kelder Steggerda

Tijdens de bouw van een woning aan de Zuiderweg te Steggerda in 1980, is er onder de garage een kelder gerealiseerd. Doordat deze kelder jarenlang niet werd gebruikt, bleef er constant een laagje water van ongeveer 30 cm in staan. Het duurde niet lang, of diverse amfibieën ontdekten deze kelder als geschikte overwinteringsplaats. Soorten die er gebruik van maakten waren Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. Vanaf begin jaren '90 werden hier met zekerheid Kamsalamanders aangetroffen in deze kelder (Dolstra et al., 2007).

Gewone grootovleermuizen hadden de kelder eveneens snel ontdekt als winterverblijf. In de periode 1996-2005 werden de grootovleermuizen jaarlijks geteld. Na 2005 is de kelder droog en schoon gemaakt en afgesloten voor vleermuizen. Amfibieën vonden in de pomputtjes in de vloer van de kelder nog wel geschikte plekjes om de winterperiode vorstvrij door te komen. De soort die hier sinds 2006 nog het meest wordt aangetroffen is de Kamsalamander. Tellingen leverden de volgende resultaten op: 17 exemplaren in

december 2006, 24 in januari 2008 en 18 in januari 2009. Andere amfibieën die hier sinds de opknapbeurt in 2005 nog worden aangetroffen zijn Kleine watersalamander, Bruine kikker en Gewone pad, zij het in kleinere aantallen dan voorheen.

Ijskelder Veenklooster

Op de Fogelsanghstate te Veenklooster bevindt zich een oude ijskelder die sinds 1968 jaarlijks wordt geïnventariseerd op vleermuizen. Daarbij worden zelden andere diersoorten, als amfibieën, aangetroffen. Tijdens de wintertellingen van februari 2008 leken de omstandigheden in de ijskelder gunstiger te zijn voor amfibieën dan in eerdere jaren. De vochtigheid was hoger dan in voorgaande jaren. Inderdaad werden er tijdens deze telling voor het eerst vijf onvolwassen Bruine kikkers aangetroffen.

Zoals de term 'vleermuiswintertellingen' aangeeft, worden de verschillende objecten geïnventariseerd op vleermuizen. In de Friese objecten worden jaarlijks acht van de tien in Fryslân voorkomende vleermuissoorten aangetroffen.

Uit voorgaande is gebleken dat wanneer een object geschikt is voor vleermuizen om er te overwinteren, er vaak ook andere diersoorten kunnen worden aangetroffen. Naast amfibieën springen overwinterende dagvlinders als Dagpauwoog en Kleine vos op. Maar ook het Roesje, een nachtvlindertje, kan in grote aantallen aanwezig zijn. De aantallen in de vijf onderzochte Friese objecten variëren van 1-16 per object.

Literatuur

T. DOLSTRA, J. HOFSTRA, G. MEIJNERS & H. VAN DEN BOGERT 2007. Kamsalamanders, nu ook in Fryslân. *Twirre* 18 (1): 27-29.

Teddy Dolstra

Coördinator
Sûchbistenwurkgroep Fryslân
Zuiderweg 10
8395 KV Steggerda
tel.: 06-21686354,
mail: teddydolstra@hetnet.nl